

7. *Dydaktychna model profesiinoi diialnosti maibutnoho faivtsia v umovah innivatsiinoho osvithnoho prostoru (kontseptualnyi pidhid) (I chastyna): monohrafiia*, O. Bereziuk (red.), Zhytomyr, 2013.
8. *Entsyklopediia osvity*, Akad. ped. nauk Ukrainyi, V. G. Kremen (red.), Kyiv, Yurinkom Inter, 2008.
9. *Filosofskyi slovnyk*, V. Shynkarul (red.), Kyiv, Holovna redaktsiia URE, 1973.
10. HOME N., STRAUSS W., *Millennials & K-12 Schools*, Great falls, VA, Life Course Associate, 2008.
11. KRAEVSKIY V., *Metodologiya pedagogiki: noviy etap: uchebnoe posobie (dlya stud. vissh. ucheb. Zavedeniy)*, Moskva, Akademia, 2006.
12. MIHEEV V., *Modelirovanie mnogomernoy pedagogicheskoy realnosti teoriya i tehnologii*, Moskva, Narodnoe obrazovanie, 2005.
13. OSADCHYI I., *Spriamovanyi rozvytok osvithnih system: teoriia, tehnologii, praktyka: monohrafiia*, Kyiv, Informavtodor, 2013.
14. REDKO L., *Sotsialno-obrazovatel'naya model pedkolledzha kak sredi samorazvitiya lichnosti v nauchno-obrazovatel'nom komplekse: avtoref. dis. kand. ped. nauk:13.00.01*, Rostov-na-Donu, 1996.
15. *Sovetskiy entsiklopedicheskiy slovar*, 4-e izd., Prohorov M. (red.), Moskva, Sov. entsiklopediya, 1989.
16. *Sovremennyiy slovar po pedagogike*, Rapatsevich E. (sost.), Minsk, Sovremennoe slovo, 2001.
17. SWEE CHIEW GOH., *Studies in educational learning environments: An international perspective*, River Edge, NJ World Scientific, 2002.
18. VIDACEK-HAINS V., APPATOVA V., PRATS H., *Components of effective academic learning environment: Case studies of Croatian and American students*, In Proceedings of the 19th Central European International Conference of Information and Intelligent Systems, Varazdin, HR: Faculty of Organization and Informatics, 2008.
19. VOLOVYCH V., TARASENKO V., ZAHARCHENKO M., ta in., *Sotsiologhiia: korotkyi entsyklopedychnyi slovnyk*, Volovych V. (red.), Kyiv, Ukr. tsentr duhovnoi kultury, 1998.
20. YASVIN V., *Kompleksnaya otsenka obrazovatel'nyih organizatsiy*, "Vestnik MGPU, Seriya: Pedagogika i psihologiya, 2015, nr 4(34)

Одержано статтю: 9.11.2018

Прийнято до друку: 3.12.2018

УДК 37 (436)

DOI:10.15330/esu.14.30-38

Маріанна Марусинець,

кандидат філологічних наук,
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
імені І. Зязюна Національної Академії
Педагогічних Наук України (м. Київ, Україна)

Marianna Marusinets,

Candidate of philological sciences (PhD),
Ziaziun Institute of Pedagogical and Adult Education
of the National Academy of Educational Sciences
(Kyiv, Ukraine)

marusynetsm@ukr.net

ОСВІТА АВСТРІЇ: ІСТОРИЧНІ АКЦЕНТИ РОЗВИТКУ

EDUCATION IN AUSTRIA: HISTORICAL DEVELOPMENTAL EMPHASIS

На основі спеціальних архівно-аналітичних матеріалів зроблено спробу розкрити історичні аспекти розвитку і становлення освіти в Австрії. Визначено основні віхи реформування змістового наповнення, зумовлених суспільними, політичними та ідеологічними трансформаціями, які мали місце в той чи інший період становлення та розвитку освіти.

Особливий акцент зроблено на розкритті відомих політичних і громадських діячів, учених-реформаторів у галузі педагогіки, чия ідеї слугували підґрунтям історії освіти Австрії. Розкрито діяльність Габсбургів у розвитку освіти – зробити Відень центром австрійської імперії; правління Марії Терезії та її сина Йозеф II – що стало початком ідей

Просвітництва, досконалим зразком для його вивчення і пропагування в Європі. Окремою сторінкою у розвитку освіти Австрії є період розпаду Австро-Угорської імперії, управління освітою соціал-демократами, та їх реформаторськими нововведеннями. Найбільш затребуваними серед них були не тільки педагоги, а й психологи, психоаналітики. Їх реформаторські ідеї знайшли впровадження у створенні шкільної реформи, яка стала історичною; дитячих будинків та притулків для дітей та підлітків, які були соціально незахищеними; діти з девіантною та асоціальною поведінкою. Особливий розвиток освітня галузь отримала в 20 ст., де зроблено акцент на підвищення якості навчання; налагодження співробітництва гуманітарних гімназій із соціальними інституціями; вивчення мовних дисциплін за вибором; підвищення кваліфікації педагогічних працівників у гуманітарних гімназіях та покращення умов їх праці. Освітніми напрямками політики Австрії нині є: якісна освіта впродовж життя; реалізації компетентнісного підходу; співпраця з місцевими громадами і релігійними спільнотами; упровадження білінгвального навчання, зумовленого міграційними процесами; виховання гендерної рівності серед дітей іммігрантів; створення сприятливого середовища для полікультурного розвитку та навчання дітям та молоді різних етнічних меншин із неоднаковими конфесійними світоглядними переконаннями.

Ключові слова: освіта, освітні реформи, розвиток і становлення освітнього середовища Австрії.

On the basis of special archival-analytical materials, the article makes an attempt to reveal the historical aspects of development and provision of education in Austria. The main milestones of its content changes, determined by social, political and ideological transformations occurred at different periods, are described.

Prominent political and public figures, reformers in the field of pedagogy, whose ideas served as the basis for the history of education in Austria, are accentuated particularly. The work of the Habsburgs aimed at educational development and transforming Vienna to the centre of the Austrian empire is unveiled; the reign of Maria Theresa and her son Joseph II was the age of proliferation of the Enlightenment ideas, a perfect example of their studies and propaganda in Europe. A separate page in development of education in Austria is the period of the Austro-Hungarian Empire collapse, education management by the Social-Democrats and their reformist innovations. Not only teachers were the most demanded at that period but also psychologists, psychoanalysts. Their reforming ideas led to the historic school reform, to establishment of nursing homes and orphanages for socially unprotected children and adolescents, children with deviant and asocial behaviour. The educational system received special development in the 20th century, where emphasis was laid on qualitative improving of education; cooperation of humanitarian grammar schools with social institutions; study of language courses by choice; improvement of humanitarian grammar school teachers' skills and their working conditions. Today, Austria's educational policy includes the following areas: quality education throughout life; implementation of the competency approach; cooperation with local and religious communities; introduction of bilingual education due to the migration processes; advancement of gender equality among immigrant children; creation of a favourable environment for multicultural development and education for children and young people of various ethnic minorities with different confessional ideological beliefs.

Key words: education, educational reforms, development and formation of the Austrian educational environment.

Постановка проблеми. Розвиток освіти в Австрії зумовлений витоками, які пов'язані з історією становлення європейської культури загалом. Більшість фахівців стверджують, що розвиток освіти в Австрії належить до маловивченої сфери педагогічної науки. Здебільшого це були дослідження історико-соціологічних аспектів

освіти. Питання становлення та розвитку освіти в Австрії в українській компаративістиці представлено в дослідженнях, які висвітлюють окремі її аспекти (Л. Баїка, І. Байа, Т. Боднарчук Л. Ваховський, О. Вишневський, І. Воробець, Д. Герцюка, Г. Кемінь, Л. Кобилянська, І. Курляк, М. М'яковський, І. Прокоп, В. Стинської, Ю. Талалай та ін.). Аналіз власне австрійської історико-педагогічної літератури щодо процесу освіти в Австрії, а пізніше в Австро-Угорщині, на нашу думку, свідчить, що ця проблема належить до маловивчених ділянок педагогічної науки.

Мета статті – розкрити на основі архівно-аналітичних матеріалів трансформаційні процеси, які вплинули на становлення і розвиток освіти Австрії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Датування перших навчальних закладів в Австрії беруть початки від монастирських і соборних шкіл, які з'являються по всій Західній Європі в VIII столітті у зв'язку з поширенням християнства. У них зберігалися освітні традиції античності, що покоління передавалися не тільки елементарна грамотність – вміння читати, писати і рахувати, але й цілий комплекс “семи вільних мистецтв”, після каролінзьких освітніх реформ покладений в основу середньовічної освіти. Починаючи з XIV століття на їх ґрунті започаткували і діють до нині чотири найвідоміші університети Австрії: Віденський (1365), Грацький (1586), Зальцбурзький (1623), Інсбрукський (1669). Особливо виокремився з-поміжних – Віденський, заснований Рудольфом IV [7].

Установчим листом від 12 березня 1365 р. герцог надав повноваження спільноті викладачів та студентів, що гарантували економічне існування університету, а також його незалежність від церковної та міської влади. До діяльності університету долучається і герцог Альбрехта III (1349 – 1395), який заснував теологічний факультет. Це дало можливість Віденському університету стати повноцінним університетом із факультетом мистецтв, де здійснювали підготовку до навчання на трьох вищих (“спеціалізованих”) факультетах теології, права і медицини. Важливим для розвитку університету було й те, що герцог Альбрехт III заснував і розмістив в окремих будівлях герцогський колегіум, який розширив діяльність університету. Масштабна діяльність університету співпадала із честолюбивими планами Габсбургів – зробити Відень центром австрійської імперії.

Особливий акцент у розвиток освіти XVI століття і до XVII внесли австрійські купці і ремісничі союзи. Саме вони почали відкривати свої гільдейські і цехові ремісничі школи. Основне їх призначення полягало в захисті інтересів своїх членів, а також відстоюванні їхніх привілеїв. Це були не прості професійні об'єднання, пов'язані тільки з потребами виробництва і торгівлі, а й носили сакральний характер і мали зв'язок з язичницькими кльцтвами. Вони підпорядковувалися католицькій церкві, яка здійснювала над ними жорсткий контроль.

До середини XVIII століття більшість навчальних закладів Австрії “опікувалася” єзуїтами. Натомість правляча в Австрії тогочасна німецька гілка династії Габсбургів спромоглася встановити свій нагляд за діяльністю народної освіти і школи відразу після ліквідації самого ордену в 1773 році. Через рік управління і керівництво школами перейшло до державної шкільної комісії. Однак тісні зв'язки з Німеччиною призвели за їх зразками до створення Лицарської і Торгової Академій, підготовки і розроблення австрійського варіанту німецького шкільного статуту.

У багатьох державах Європи було проведено чимало освітніх реформ, лейтмотивом яких була ідея відповідальності держави за освіту своїх громадян. Особливе значення для освіти австрійських земель, у тому числі й вищої, мали реалізація та отримання результатів. Їх оновлення було лише складовою частиною політичного

плану модернізації та уніфікації державних закладів освіти у територіально розрізаних володіннях Габсбургів, що знаходились в Центральній та Східній Європі.

Цей план здійснювали в період свого правління католицькі монархи Марія Терезія (1740–1780 рр.) та її син Йозеф II (1780–1790 рр.). В основу їхньої діяльності було покладено ідеї Просвітництва, тому ця епоха вважається досконалим зразком для вивчення просвітницького абсолютизму в Європі. З метою зміцнення і централізації абсолютистської монархічної влади Марії-Терезії та Йосипа II урядовий кабінет провів чимало економічних, політичних та інших реформ.

За дорученням імператриці видатний австрійський діяч епохи Просвітництва Герард ван Світен (Gerard van Swieten) склав новий навчальний план для медичного факультету, що відповідав усім тогочасним вимогам підготовки лікарів. У проекті було заплановано відкриття нових кафедр хірургії, ботаніки, хімії, а також ботанічного саду та університетської клініки [7].

Загалом, від проведених реформ суттєву користь отримав передусім медичний факультет Віденського університету. Він розширив свої приміщення, у 1748 р. була відкрита загальна університетська лікарня, побудовано приміщення нової університетської зали (1755 р.), що згодом, у 1857 році стали приміщеннями Австрійської академії наук.

За ініціативи Марії-Терезії (1773) до Відня прибуло чимало відомих педагогів. Серед них і силезький педагог (Силезький університет у Катовіцах (Польща)), випускник теологічного факультету Бреславського (Вроцлавського) університету, абат Саганського монастиря августинців, Йоганна (Ян) Ігнаца Фельбігера (1724-1788). Він мав широку європейську популярність завдяки реформі сілезьких шкіл Німеччини, в основу яких було покладено досвід роботи Берлінської учительській семінарії, реальних шкіл, які працювали під керівництвом І.Ю. Геккера (1707-1786) та кращі досягнення педагогічної системи Я. А. Коменського (1592-1670): поєднання навчання з моральним вихованням; класно-урочна система, застосування принципів наочності, доступності, систематичності, послідовності в навчально-виховному процесі.

Дидактичні та організаційні рекомендації віднайшли своє призначення в Силезькому шкільному статуті і призвели до зростання зразкових католицьких шкіл, прообразом яких вважається Шарош-Патакська школа Я.А. Коменського (Угорщина). Саме в цей період педагог проживав в Угорщині і займався впорядкуванням шкіл, накреслював план пансофічної школи і частково реалізовував його; писав праці, які адресує керівникам, учителям (“Закони добре організованої школи”, “Правила поведінки для юнацтва”, “Видимий світ у малюнках”) для організації і створення освітніх закладів та наповнення їх дидактико-методичним змістом.

У цей період Фельбігер розробляє “Загальний шкільний статут для німецьких нормальних, головних і тривіальних шкіл у всіх імператорських спадкових землях” (1774), на основі якого здійснюється реформа шкіл Австрії, що отримала назву “Силезької або австрійської системи навчання”. Це було найважливішою реформою Йозефа II у шкільному навчанні. Відповідно до нього, у кожному, навіть найменшому населеному пункті, відкриваються тривіальні (від латинського тривіум – перехрестя) елементарні школи під відкритим небом або початкова народна школа для дітей у віці від 6-ти до 12-ти років у складі одного – двох класів, де навчали читання, рахунку, письму, релігії, моралі, домоводству, основам сільського господарства на німецькій мові, а для дітей інших національностей – на рідній мові [6]. Значну роль відігравали гімназії, засновані на кошти чернечих орденів, хоча на

багатьох з них негативно позначилось закриття монастирів. Кількість гімназій зменшилась, кількість народних шкіл зросла. Заслугою Марії Терезії стало заснування ще двох середніх закладів спеціального призначення: Терезіанського колегіуму вищого ступеня і згодом у 1751 р. відокремленої від нього Терезіанської лицарської академії, призначеної для підготовки дворянської молоді для державної служби [4].

У великих містах з'являються головні училища, що мали у складі по тричотири класи. Вони включали в себе зміст навчання в тривіальних школах та основи історії, географії, природознавства, геометрії, будівництва, земельних справ, латинської мови.

Кожна провінція мала по одній нормальній (підвищеній) школі, де навчання велося тільки німецькою мовою. При них існували тримісячні курси з підготовки народних вчителів. Всі три типи народних шкіл користувалися одними і тими ж правами. За характером навчання головні і нормальні школи мало відрізнялися одна від одної. Кількість класів у них залежало від чисельності населення. Аналіз статуту однозначно свідчив про прагнення правлячої династії германізувати населення, зблизити народну освіту різних країн, привести її до єдиної системи.

Враховуючи те, що до середини XVIII століття більшість навчальних закладів Австрії "опікувалася" єзуїтами, однак правляча в Австрії тогочасна німецька гілка династії Габсбургів спромоглася встановити свій нагляд за діяльністю народної освіти і школи. Відразу після ліквідації самого ордена в 1773 році, через рік управління і керівництва школами перейшло до державної шкільної комісії. Натомість тісні зв'язки з Німеччиною призвели за її зразками до створення Лицарської і Торгової Академій, підготовці і розробленні австрійського варіанту німецького шкільного статуту.

Окремою сторінкою у розвитку освіти Австрії є період після розпаду Австро-Угорської імперії. Повноту влади в країні отримали соціал-демократи. Їхнім лідером в сфері освіти був Отто Гльокель, тодішній федеральний земельний секретар з питань освіти, що працював також відповідальним головою заснованої в 1922 р. шкільної ради м. Відень. Він увійшов в історію країни, як видатний та успішний реформатор [4].

Його плани вирізнялися гуманістичністю та базувалися на принципах, які були покладені в основу всесвітніх конвенцій про права людини та захисту дітей. Реформування освіти розпочав не лише з представників суспільної верхівки, а всіх, урахувавши й прошарок обездолених, малозабезпечених верст населення. Прийняте ним законодавство гарантувало всім дітям якісну восьмирічну освіту. Максимальна кількість учнів у класі була обмежена до тридцяти. Підручники доповнювалися робочими зошитами (ті й інші розповсюджували безкоштовно), значну роль у житті шкіл почали відігравати батьківські комітети. Нарешті після довгих дебатів у педагогічних та політичних колах у серпні 1927 р. був прийнятий новий Закон про школу [4; 6].

У цей період модернізується зміст педагогічної освіти. Велика увага звертається на питання дитячої психології, експериментальної психології, діагностику розумових здібностей, методи наукових досліджень, порівняльну педагогіку. Затребуваним серед педагогів-реформаторів були постаті австрійського психоаналітика Зігфріда Бернфельда та Анни Фрейд. З.Бернфельд був одним із перших прихильників фрейд-марксизму, розвивав теорії, що стосувалися зв'язків психоаналізу із соціалізмом. У праці "Сізіф або кордон виховання" висловив низку критичних зауважень на адресу апологетів руху "нове виховання", а саме: Ж.Ж.Руссо і

Г.Песталоцці, ідеї і досвід яких виявилися незастосовні в післявоєнному Відні. Виступ З.Бернфельда на зборах Віденського психоаналітичного суспільства з доповіддю про основні ідеї, які лягли в основу цієї книги, слугували причиною для розколу між представниками психоаналітичної і реформаторської педагогіки. Першими серед них були Айххорн, Адлер, Бернфельд, Бірнбаум, Морено, Шпиль, Редль. Тільки за два повоєнні роки педагоги-реформатори організували в народних школах столиці понад 100 досвідчених класів і 14 – в гімназіях. У числі активних прихильників створення класів і “нових” шкіл були і такі відомі педагоги, як Лінке, Фадрус, Штескаль, які, за повідомленням одного з радянських педагогів в Австрії М. Штейнгауза, піддавалися переслідуванням за пропаганду ідей соціалізму серед учнів у період монархії. Тоді ж педагоги-реформатори почали активно використовувати психоаналіз у навчально-виховних установах Австрії та Німеччини.

Особливе місце в русі реформаторської педагогіки, як представника одного з її течій – “психоаналітичної педагогіки”, належить відомому віденському психологу, учню Фрейда, вихователю і народному учителю А.Айххорну. Він отримав велику популярність не тільки в Австрії, але і за її межами за книгу “Безпритульна юність” (1925 р.), яку присвятив роботі з девіантними і делінквентними дітьми і підлітками шкільного віку. Його основна діяльність складалася з роботи в дитячих будинках, органах соціальної опіки Відня і віденського округу, консультаційних центрах по роботі з таким контингентом.

У 1907 році з ініціативи австрійського кайзера в Відні приступили до створення військових виховних будинків для хлопчиків. Виступаючи проти мілітаризації молоді, Айххорн став головою Ради з їх організації. Складаючи навчальні плани і програми, він вступив у протиріччя з військовим відомством, де муштра, зубріння військових статутів і марширування складали основу виховання. А. Айххорн пропонує переглянути існуючу структуру і розширити її вивченням нових предметів: фізики, хімії, природознавства, основ філософії, мистецтва, фізичної культури, катання на лижах, ковзанах, веслуванням, плаванням, ручною працею; основи медицини і надання першої допомоги постраждалим в екстремальних ситуаціях; започатковує літні оздоровчі походи і подорожі, військові ігри та багато іншого. Організовує для безпритульних дитячу колонію “Будинок молоді”, надаючи цим сам нового напрямку дитячим мілітаризованим навчальним закладам. Його діяльність була оцінена високою нагородою – титулом “кайзерського радника”.

У 1918 році під егідою Віденського психоаналітичного суспільства була створена амбулаторія, а в 1925 році, завдяки діяльності А. Фрейд, З.Бернфельд і Х. Дейч, до амбулаторії приєднався влаштований за берлінським зразком навчальний інститут. Заслуга А. Фрейд полягала у тому, що вона проводила активну просвітницьку діяльність серед педагогів, соціальних працівників, читаючи їм лекції з психології дитини в психоаналітичному інституті. Її просвітницька діяльність, та робота інституту отримали високу оцінку на міжнародному психоаналітичному конгресі у 1927 році. Хелен Дейч зауважила, що інститут все більше уваги приділяє особливостям навчання і виховання дітей. Особливий інтерес викликали підготовлений Фрейд цикл доповідей, адресованих віденським вихователям, які працювали в групі продовженого дня та з дітьми з особливими освітніми потребами.

Спробою поєднання гуманістичних ідей виховання і навчання з досвідом реформаторської і психоаналітичної педагогіки стало створення А. Фрейд та Д. Барлінгем дитячого садка у Відні під назвою “Будинок дитини” (1937р.) Це була перша експериментальна школа, яка організована на зразок дитячих установ,

започаткованих М.Монтессорі. А. Фрейд добре зналась на концепції і принципах навчально-виховної роботи педагога, більше того, вважала себе прихильницею її напряму (вільної індивідуальної педагогіки). Натомість, у створеній нею дитячій установі, впроваджувала та апробувала свої технології роботи з дітьми та вихователями. Діяльність “Будинку дітей” А. Фрейд мав хорошу репутацію і отримував чималу фінансову підтримку, особливо з США, і перед еміграцією Фрейдів його перейменували у “Дитячий сад Джексон”.

Зауважимо, що упродовж XIX ст. активну діяльність розпочали численні державні заклади педагогічного профілю (педагогічні курси (при бюргерській школі), препаранди, нормальна школа (старші класи), головна школа (старші класи), тривіальна зразкова школа, “Pädagogium” (педагогічний навчальний заклад, філософські факультети університетів та ін.)), які на той час вже не були випадковою приватною ініціативою окремих людей. Процес підготовки здійснювався у нормальних, або головних школах – “препарандистських класах”. За змістом це була типово австрійська форма організації, яка відрізнялася від пруської, саксонської та інших централь-но- і північно-німецьких форм навчання своїми соціально-генетичними коріннями.

Основним завданням освітньої політики цього періоду є активізація наукових пошуків щодо розроблення теоретичних засад педагогічної освіти. В пріоритеті: освіта повинна бути пристосована до потреб суспільства, його завдань, життя й обставин; рівність усіх громадян щодо навчання рідною мовою; мати гуманістичний і демократичний характер, бути обов’язковою, світською, вільною від партійних впливів, урахувати наступність усіх її ланок; враховувати виховний досвід народу; знання про природу учня, його національні, вікові та психологічні особливості. На цій основі було здійснено підбір відповідних методів виховання, одноцільність і плановість виховних дій сім’ї, школи і громадськості. А також розглядалося питання про збільшення тривалості професійної підготовки вчителів до 5 років та відкриття педагогічних академій.

Особливі акценти у розвитку освіти припадають на XX ст. Вони зумовлені політичними і суспільними подіями Австрії. Так, у 60-ті роки XX ст. процес реформування змісту освіти набуває комплексного характеру, в пріоритеті гуманітарна освіта. Однак, вона викликала чимало протиріч у поглядах представників ідеологічно протилежних австрійських партій АНП (ÖVP) та СПА (SPÖ) через визначення шляхів та стратегій її впровадження. Ними визначено: внутрішню реорганізацію системи гімназійної освіти; права вибору гуманітарного напряму і закладу навчання; вивчення предмету “релігієзнавство”.

Зміна уряду у 70-х роках на соціалістичний (СПА) призвела до підвищення якості навчання; налагодження співробітництва гуманітарних гімназій (переважно релігійних гімназій) із соціальними інституціями; вивчення мовних дисциплін за вибором; підвищення кваліфікації педагогічних працівників у гуманітарних гімназіях та покращення умов їх праці.

Основними акцентами подальшого розвитку освітньої політики Австрії у 80-90 рр. було:

- покращення якості освіти у соціальному контексті, стимулювання молоді до навчання, створення середовища для конкурентоспроможності випускників навчальних закладів на ринку праці, співробітництво в інших сферах життя (економічних, екологічних, технологічних та інформаційних потреб суспільства);

- введення єдиних мовних норм у німецькомовних країнах (Австрії, Бельгії, Данії, Німеччині, Ліхтенштейні, Швейцарії та ін.).

У чималій кількості політичного, суспільного, наукового представництва, особливо в галузі мовознавства та літературознавства. Вони наполягали на її призупиненні, через незбереження правил і норм орфографії та пунктуації німецької мови, яка характерна для Німеччини, Австрії, Швейцарії, Ліхтенштейна (1996 р). Завдяки створенню міждержавної ради з питань орфографії в німецькій мові (2004 р.) реформа правопису набула дійсності [3].

В умовах сьогодення пріоритетними освітніми напрямками політики Австрії є:

- якісна освіта впродовж життя;
- реалізації компетентнісного підходу;
- співпраця з місцевими громадами і релігійними спільнотами;
- упровадження білінгвального навчання, зумовленого міграційними процесами;
- виховання гендерної рівності серед дітей іммігрантів;
- створення сприятливого середовища для полікультурного розвитку та навчання дітям та молоді різних етнічних меншин із неоднаковими конфесійними світоглядними переконаннями.

Висновок. Наведене вище не вичерпує висвітлення всіх аспектів розвитку і становлення освіти в Австрії. Резервними залишаються низка питань, зумовлених економічними, політичними й ідеологічними трансформаціями, які є на часі і визначають структуру і змістове наповнення освітнього простору Австрії.

Література

1. Загорюлько Л.П. Структура і принципи організації системи освіти Австрії / Л.П. Загорюлько // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2006. – №5. – С. 190–199.
2. М'яковський М. Є. Австрійська система освіти та її вплив на шкільництво Північної Буковини і Східної Галичини в XIX-XX ст. / Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка. – 2000. – № 1. – С. 38–45.
3. Олексів Г.Д., Шийка О.І. Особливості формування педагогічної історіографії в Австрії до середини XIX століття / Педагогічний дискурс : зб. наук. праць / гол. ред. І.М. Шоробура. – Хмельницький : ХГПА, 2013. – Вип. 15. – С. 496–500.
4. Освіта в Європі : основні характеристики. Education in Europe : The Main Features : навч. посіб. / М.В. Гаврилюк, М.П. Лещенко, З.Т. Магдач, Н.В. Мукан. – Л. : Бескид Біт, 2008. – 243 с.
5. Стандарт ISO 9000-2007. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти [Текст]. – К. : Ленвіт, 2006. – 36 с.
6. Цольнер Е. Історія Австрії / пер. з нім. Р. Дубасевич, Х. Назаркевич, А. Онишко, Н. Іванчук. – Львів : Літопис, 2001. – 712 с.
7. Engelbrecht H. Geschichte des österreichischen Bildungswesens. 1. Von den Anfängen bis in die Zeit des Humanismus / – Wien : Oesterreichische Bundesverlag, 1982. – 472 s.
8. Satzung der Alpen-Adria-Universität Klagenfurt. Teil C : Verfahrensbestimmungen. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.uni-klu.ac.at/rechtabt/downloads/Satzung_Teil_C.pdf. – Назва з екрана.

References

1. Zahorul'ko L.P. Struktura i pryntsypy orhanizatsiyi systemyosvity Avstrii / L.P. Zahorulko // Pedahohika i psykholohiya profesiyanoi osvity. – 2006. – №5. – S. 190–199.
2. Miaskovskiy M. Ye. Avstriyska sistema osvity ta yiyi vplyv na shkilnytstvo Pivnichnoyi Bukovyny i Skhidnoyi Halychyni v XIX-XX st. / Naukovi zapysky Ternopil'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatyuka. Seriya : Pedahohika. – 2000. – № 1. – S. 38–45.
3. Oleksiv H.D., Shyika O.I. Osoblyvosti formuvannya pedahohichnoyi istoriohrafii v Avstriyi do seredyny XIX stolittya / Pedahohichniy dyskurs : zb. nauk. prats. / hol. red. I.M. SHorobura. – Khmelnytskyi : KhHPA, 2013. – Vyp. 15. – S. 496–500.
4. Osvita v Evropi : osnovni kharakterystyky. Education in Europe : The Main Features : navch. posib. / M.V. Havrylyuk, M.P. Leshchenko, Z.T. Mahdach, N.V. Mukan. – L. : Beskyd Bit, 2008. – 243 c.

5. Standart ISO 9000-2007. Standarty i rekomendatsiyi shchodo zabezpechennya yakosti v Evropeyskomu prostori vyshchoyi osvity [Tekst]. – K. : Lenvit, 2006. – 36 s.
6. Ts'olner E. Istoriya Avstriyi / per. z nim. R. Dubasevych, KH. Nazarkevych, A. Onyshko, N. Ivanychuk. – Lviv : Litopys, 2001. – 712 s.
7. Engelbrecht H. Geschichte des österreichischen Bildungswesens. 1. Von den Anfängen bis in die Zeit des Humanismus / – Wien : Oesterreichische Bundesverlag, 1982. – 472 s.
8. Satzung der Alpen-Adria-Universität Klagenfurt. Teil C : Verfahrensbestimmungen. – [El. source]. – Access : http://www.uni-klu.ac.at/rechtabt/downloads/Satzung_Teil_C.pdf.

Одержано статтю: 5.11.2018

Прийнято до друку: 19.11.2018

УДК 378.147.091.33 – 027.22

DOI:10.15330/esu.14.38-44

Людмила Мельниченко,

аспірант, ДВНЗ “Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди” (м. Переяслав-Хмельницький, Україна)

Lюдmyla Melnychenko,

Post-graduate student, SHEI “Grogorii Skovoroda Pereiaslav-Khmelnytskyi State Pedagogical University” (Pereiaslav-Khmelnytskyi, Ukraine)

lyu.mel19@gmail.com

ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ

THE PROCESS OF FORMING OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS' RESEARCH SKILLS IN PEDAGOGICAL THEORY AND PRACTICE

У статті проаналізовано український досвід організації процесу формування дослідницьких умінь майбутніх учителів початкової школи.

З'ясовано, що формування дослідницьких умінь студентів спеціальності “Початкова освіта” є важливою складовою їхньої професійної підготовки й актуальною темою вивчення. Науковцями визначено зміст дослідницьких умінь майбутніх учителів початкової школи, розроблено їхню структуру та класифікацію, визначено ефективні педагогічні умови та засоби їх формування. Дослідницькі вміння розглянуто як невід’ємний елемент дослідницької компетентності майбутнього вчителя початкової школи та його готовності до проведення педагогічних досліджень, а відтак – професійної компетентності та готовності до майбутньої професійної діяльності. Встановлено, що організувати дослідницьку діяльність учнів початкових класів здатний учитель, який сам володіє відповідними знаннями та вміннями проводити дослідження Серед визначених науковцями педагогічних умов організації процесу формування дослідницьких умінь майбутніх учителів початкової школи увагу, в першу чергу, зосереджуємо на важливості таких: усвідомлення студентами значення оволодіння вміннями цього виду, психолого-педагогічна компетентність викладача; орієнтація на модель майбутньої діяльності студентів, комплексний підхід до організації освітнього процесу; поєднання наукової та навчальної роботи. Ученими теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено застосування у процесі формування дослідницьких умінь модульної організації навчання, самостійної роботи, навчально-рольової гри, контролю знань і вмінь, педагогічної практики, проектної діяльності. Проте Нова українська школа в контексті освітньої реформи вимагає оновлення змісту цього процесу, пошуку нових підходів його організації. Серед таких підходів розглядаємо інноваційний та інтегральний, що передбачають упровадження інноваційних технологій навчання (BYOD, SMART, STEM, STEAM), які ґрунтуються на інтеграції наукових методів пізнання, технологій, техніки, математики та мистецтва. У зв’язку із цим на часі є вивчення дидактичного потенціалу інноваційних